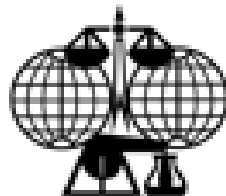

Nomenklatura związków nieorganicznych

Nazwy jonów dodatnich – kationy nazwę kationu tworzy się od nazwy pierwiastka w dopełniaczu

- Li^+ - jon litu
- Cu^{2+} - jon miedzi II
- Hg_2^{2+} - jon rtęci I
- H^+ - jon wodoru I lub hydron- (gdy liczba przyłączonych cząsteczek nie jest znana lub nieistotna)
- H_3O^+ - jon oksoniowy lub oksonium
- NH_4^+ - jon amonu lub jon amonowy, amonium, azanium
- UO_2^{2+} - jon uranylowy VI lub jon dioksouranu VI

INTERNATIONAL UNION OF
PURE AND APPLIED CHEMISTRY

Międzynarodowa Unia Chemii Czystej i Stosowanej

www.iupac.org

Nazwy anionów tworzy się za pomocą końcówki „-owy” dołączonej do nazwy grupy lub pierwiastka

- H^- - *jon wodorowy*
- OH^- - *anion wodorotlenowy*
- F^- - *jon fluorkowy*
- S^{2-} - *jon siarczkowy*
- C^{4-} - *jon węglkowy*
- O_2^- - *jon ditlenkowy(-1)*
nazwa dopuszczalna - anion
ponadtlenkowy
- O_2^{2-} - *jon ditlenkowy (-2)*
nazwa dopuszczalna- anion
nadtlenkowy
- O_3^- - *jon tritlenkowy (-1)*
nazwa dopuszczalna anion
ozonkowy
- N_3^- - *jon triazotkowy(1-)*
- NO_3^- - *jon azotanowy V*
- HSO_4^- - *jon*
wodorosiarczanowy VI
- SCN^- - *jon tiocyjnianowy*

Nazewnictwo tlenków

- Tlenki to związki o wzorze ogólnym E_nO_m E –jest symbolem dowolnego pierwiastka z wyjątkiem fluoru
- Nazwy tlenków prostych tworzy się łącząc słowo tlenek z nazwą pierwiastka w dopełniaczu a w nawiasie podaje się stopień utlenienia
- Cl_2O_7 – tlenek chloru VII
- NO_2 – tlenek azotu IV
- Al_2O_3 – tlenek glinu
- FeO – tlenek żelaza II
- Cs_2O tlenek cezu
- Pb_2PbO_4 tlenek diołowiu II ołowiu IV –tlenek mieszany
- H_2O_2 – nadtlenek wodoru

Podział tlenków

- Kwasowe – reagujące z zasadami – w reakcji z wodą dają kwasy
- Zasadowe – reagujące z kwasami – w reakcji z wodą dają zasady
- Amfoteryczne – reagują z kwasami i zasadami
- Obojętne – niereagujące z kwasami, zasadami i wodą – mogą rozpuszczać się w wodzie na zasadzie fizycznej rozpuszczalności

Tlenki reagujące z wodą

Tlenki kwasowe	Tlenki zasadowe	Tlenki amfoteryczne
Niemetali SO_2 , NO_2 Metali CrO_3 , Mn_2O_7	Metali K_2O , CaO	Półmetali As_2O_3 Metali V_2O_5

Tlenki niereagujące z wodą

Tlenki obojętne	Tlenki o charakterze kwasowym	Tlenki o charakterze zasadowym	Tlenki amfoteryczne
CO, SiO, NO, N ₂ O	Niemetali SiO ₂ Metali MoO ₃	Metali NiO, CrO	Półmetali GeO ₂ Metali Al ₂ O ₃ , BeO, ZnO

Nazewnictwo związków z wodorem

- Związki z wodorem opisuje wzór ogólny E_nH_m lub H_mE_n . Wybór właściwego wzoru zależy od relacji elektroujemności danego pierwiastka i wodoru.

Wzór	Nazwa zwyczajowa (dopuszczalna)	Nazwa systematyczna
HF	Fluorowodór	Fluorek wodoru
HCl	Chlorowodór	Chlorek wodoru
HBr	Bromowodór	Bromek wodoru
HI	Jodowodór	Jodek wodoru

Wzór	Nazwa zwyczajowa (dopuszczalna)	Nazwa systematyczna
B_2H_6	Diborowodór (6) lub diboran (6)	Diborowodór (6) lub diboran (6)
CH_4	Metan	Metan
SiH_4	Silan	Silan
NH_3	Amoniak	Azan
N_2H_4	Hydrazyna	Diazan
PH_3	Fosfina	Fosfan
H_2O	Woda	Oksydan
H_2S	Siarkowodór	Sulfan
H_2Se	Selenowodór	Selan
H_2Te	Tellurowodór	Tellan

Nazewnictwo wodorotlenków

- Wzór ogólny wodorotlenków – $M(OH)_n$ gdzie M oznacza atom metalu
- Nazwy wodorotlenków tworzy się łącząc słowo wodorotlenek z nazwą pierwiastka w dopełniaczu w nawiasie podając stopień utlenienia.
- KOH – wodorotlenek potasu
- $Cu(OH)_2$ – wodorotlenek miedzi II

Nazewnictwo kwasów

- Wzór ogólny kwasów H_nR
- Kwasy beztlenowe nie zawierają w swojej cząsteczce grupy E-O-H
- Nazwy anionów kwasów beztlenowych mają końcówkę *-owy*, a nazwy soli tych kwasów *-ek*.
- Kwasy tlenowe – oksykwasy zawierają w swojej cząsteczce grupę E-O-H
- Nazwy kwasów tlenowych mają końcówkę *-owy*, nazwy ich anionów *-anowy*, a nazwy soli *-an*.

Kwasy beztlenowe

Wzór kwasu	Wzór reszty kwasowej	Nazwa zwyczajowa	Nazwa systematyczna	Nazwa soli
$\text{HF}_{(aq)}$	F^-	Kwas fluorowodorowy	Fluorek wodoru	Fluorek
$\text{HCl}_{(aq)}$	Cl^-	Kwas chlorowodorowy	Chlorek wodoru	Chlorek
$\text{HBr}_{(aq)}$	Br^-	Kwas bromowodorowy	Bromek wodoru	Bromek
$\text{HI}_{(aq)}$	I^-	Kwas jodowodorowy	Jodek wodoru	Jodek
$\text{H}_2\text{S}_{(aq)}$	S^{2-}	Kwas siarkowodorowy	Siarczyk (di)wodoru	Siarczyk
$\text{HCN}_{(aq)}$	CN^-	Kwas cyjanowodorowy	Cyjanek wodoru	cyjanek
HN_3	N_3^-	Kwas azotowodorowy	Azydek wodoru	Azydek
HNCO	NCO^-	Kwas izocyjanowy	Kwas izocyjanowy	Izocyjanian

Kwasy tlenowe

Wzór kwasu	Wzór reszty kwasowej	Nazwa w systemie Stocka	Nazwa soli
H_3AsO_3	AsO_3^{3-}	Kwas arsenowy III	Arsenian III
H_3AsO_4	AsO_4^{3-}	Kwas arsenowy V	Arsenian V
HNO_2	NO_2^-	Kwas azotowy III	Azotan III
HNO_3	NO_3^-	Kwas azotowy V	azotan V
$(\text{HBO}_2)_n$	BO_2^-	Kwas metaborowy	Metaboran
H_3BO_3	BO_3^{3-}	Kwas ortoborowy	Ortoboran
HClO	ClO^-	Kwas chlorowy I	Chloran I
HClO_2	ClO_2^-	Kwas chlorowy III	Chloran III
HClO_3	ClO_3^-	Kwas chlorowy V	Chloran V
HClO_4	ClO_4^-	Kwas chlorowy VII	Chloran VII

Kwasy tlenowe

Wzór kwasu	Wzór reszty kwasowej	Nazwa w systemie Stocka	Nazwa soli
H_2CrO_4	CrO_4^{2-}	Kwas chromowy VI	Chromian VI
$\text{H}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$	$\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}$	Kwas dichromowy VI	Dichromian VI
H_3PO_3 (H_2PHO_3)	PHO_3^{2-}	Kwas fosforowy III	Fosforan III
$(\text{HPO}_3)_n$	PO_3^-	Kwas metafosforowy V	Metafosforan V
H_3PO_4	PO_4^{3-}	Kwas (orto)fosforowy V	(Orto)fosforan V
$\text{H}_4\text{P}_2\text{O}_7$	$\text{P}_2\text{O}_7^{4-}$	Kwas difosforowy V	Difosforan V
HIO_4	IO_4^-	Kwas (meta)jodowy VII	(Meta)jodan VII
H_5IO_6	IO_6^{5-}	Kwas ortojodowy VII	Ortojodan VII
H_4SiO_4	SiO_4^{4-}	Kwas ortokrzemowy	Ortokrzemian
$(\text{H}_2\text{SiO}_3)_n$	SiO_3^{2-}	Kwas metakrzemowy	Metakrzemian

Kwasy tlenowe

Wzór kwasu	Wzór reszty kwasowej	Nazwa w systemie Stocka	Nazwa soli
HMnO_4	MnO_4^-	Kwas manganowy VII	Manganian VII
H_2MnO_4	MnO_4^{2-}	Kwas manganowy VI	Manganian VI
$\text{H}_2\text{SO}_3 (\text{SO}_2 \cdot \text{H}_2\text{O})$	SO_3^{2-}	Kwas siarkowy IV	Siarczan IV
H_2SO_4	SO_4^{2-}	Kwas siarkowy VI	Siarczan VI
$\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_7$	$\text{S}_2\text{O}_7^{2-}$	Kwas disiarkowy VI	Disiarczan VI
$\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_8$	$\text{S}_2\text{O}_8^{2-}$	Kwas peroksodisiarkowy VI	Peroksodisiarczan VI
$\text{H}_2\text{S}_2\text{O}_3$	$\text{S}_2\text{O}_3^{2-}$	Kwas tiosiarkowy VI	Tiosiarczan VI
$\text{H}_2\text{CO}_3 (\text{CO}_2 \cdot \text{H}_2\text{O})$	CO_3^{2-}	Kwas węglowy	Węglan
HOCN	OCN^-	Kwas cyjanowy	Cyjanian

Nazwy związków jonowych

- Nazwa związku jonowego składa się z nazwy anionu i kationu w dopełniaczu, ewentualnie także z cyfry rzymskiej określającej ładunek jonu (stopień utlenienia) w przypadku gdy ten ładunek może być różny.
- CuCl_2 – chlorek miedzi II
- $\text{Pb}(\text{NO}_3)_2$ – azotan V ołowiu II
- Niektóre związki jonowe tworzą kryształy zawierające jony związku i określoną liczbę cząsteczek wody. Związki te noszą nazwę *hydratów*.
- $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}$ – pentahtydrat siarczanu VI miedzi II

Podział soli

- Sole obojętne o wzorze ogólnym M_nR_m
- AuS_2 – siarczek złota I
- Wodorosole powstają w wyniku niecałkowitego zapełnienia kationów wodorowych kwasu – o wzorze ogólnym $M_n(HR)_m$ – wodorosole mogą tworzyć jedynie kwasy wieloprotonowe
- LiH_2PO_4 – diwodorofosforan V litu
- $Ca(HCO_3)_2$ – wodorowęglan wapnia
- Hydroksysole – powstają w wyniku niecałkowitego zastąpienia anionów wodorotlenkowych wodorotlenku – wzór ogólny- $[M(OH)_k]_nR_m$ – hydroksysole mogą tworzyć wodorotlenki o większej niż jeden liczbie grup wodorotlenowych.
- $FeCl(OH)$ – chlorek wodorotlenek żelaza II
- $AlF(OH)_2$ – fluorek diwodorotlenek glinu

Związki kompleksowe

- Jeśli cząsteczka związku składa się z atomu centralnego i większej liczby przyłączonych do niego grup, niż wynika to z analizy stopnia utlenienia to taki związek nazywamy związkiem kompleksowym, a przyłączone do atomu centralnego grupy – ligandami
- Ligandami mogą być jony – Cl^- , CN^- ; obojętne cząsteczki NH_3 , H_2O , CO .
- Atomem centralnym w związkach kompleksowych są zazwyczaj atomy lub jony pierwiastków z bloku *d*

Związki kompleksowe

- Przy nazywaniu kompleksu metalu nazywamy najpierw ligandy, a następnie jon lub atom
- Nazwy ligandów obojętnych to: woda -akwa; amoniak -amina; tlenek węgla II (CO) -karbonyl, tlenek azotu II (NO) -nitrozył.
- Nazwy ligandów anionowych kończą się na „-o” – Cl^- - chloro, Br^- -bromo, OH^- - hydrokso, O^{2-} -okso, CN^- -cyjano.
- Do wskazania liczby każdego typu ligandu używa się greckich przedrostków (di-, tri-, tetra-..)
- Ligandy wymienia się w kolejności alfabetycznej
- $\text{K}_4[\text{Fe}(\text{CN})_6]$ – heksacyjanożelazian II potasu
- $\text{Na}_2[\text{Zn}(\text{OH})_4]$ – tetrahydroksocynkan sodu
- $[\text{Cr}(\text{H}_2\text{O})_6]\text{Cl}_3$ – chlorek heksaakwachromu III
- $[\text{Fe}(\text{CO})_5]$ – pentakarbonylżelazo 0